

SLÄKTPOSTEN

Medlemstidning Nr 1 2024
Nr 139 årgång 46

Nässjöbygdens
Släktforskare

Ms 1979-04-28

SLÄKT- posten

NR. I. VÅREN 1979.

Här kommer ett provnummer av Släktposten, ett informationsblad för medlemmarna i Nässjö Genealogiska Förening. När Du läst bladet - tag gärna kontakt med någon i redaktionen och säg Din mening om innehållet och om hur bladet bör se ut i fortsättningen. (Om vi ska fortsätta förstås?) Hur tidningen blir beror givetvis på medlemmarna själva, vad Ni bidrar med. Det finns säkert intressant material till många nummer. Håll till godo i läshörnan!
Redaktionen.

LJUVLIG FORSKNING

+) Aldrig förr har så många stegar rests mot svindlande höga bokhyllor och aldrig tidigare har så många tunga bokvagnar dragits ut och in genom slottssalarna som förra året. Det är släktforskningen, hobbyletandet efter tjocka släktens ursprung, som har ökat så kraftigt att landsarkivet i Vadstena, ett av landets viktigaste, har begärt personalförstärkning endast för att hinna med att dra volymerna fram och tillbaka mellan bokhyllorna och forskarsalen!

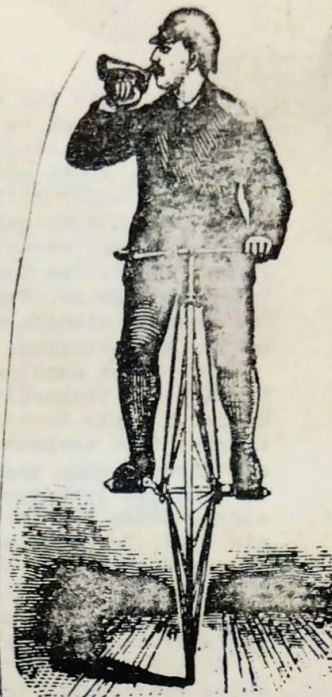
+) Du känner måhända igen Dig, då Du läser de här raderna. Du har provat letandet efter Dina anor, vilka det nu är. Visst är det fascinerande, inte tu tal om saken. Det sköna i detta med släktforskning är måhända inte enbart att finna däri att man hittar människor som hör till egna släkten.

+) Det är fantastiskt att man därtill blir så bevandrad i den svenska historien! Dels i den egna och/eller fädernas hembygd, dels i allmän historia land och rike kring. Man kan förena nytta med nöje för sig och andra.

+) När jag skulle skriva den här hälsningen fann jag att Nässjöbygden Genealogiska Förening redan passerat femårsgränsen - utan att saken firades. Låt oss nu arbeta vidare fram till tioårsmärket - och noga fira den milstolpen. Till dess: arbeta träget och nöjsamt med en - ljuvlig forskning!

NÄSSJÖ 1979.04.18

WILBORN ÅGREN

I detta nummer
av Släktposten:

FREDRIKA
JOHANNES-
DOTTER

"Ett barnamord"
Alf och Ann-
Cathrine Lindblad
berättar om brotts-
lingar från förr.

ÅRSMÖTE &
JUBILEUM

Rapport från årsmö-
tet och 50-års firan-
det!

SLÄKTPOSTEN

Första numret av
Släktposten utgavs
för 45 år sedan!

DEN SISTE
KAROLINEN

Historien om en sol-
dat i Karl XII armé.

Nässjöbygdens Släktforskare

Föreningen bildad 1974 och är medlem i Sveriges Släktforskarförbund.

Adress:

Nässjöbygdens Släktforskare
c/o Margareta Edqvist, Syrengatan 19, 571 39 Nässjö
margareta.edqvist@telia.com

Förtroendevalda

Styrelse:

Ordförande: Margareta Edqvist
070-231 35 82, margareta.edqvist@telia.com

Vice ordförande: Pia Axelsson
070-450 92 56, pia.isasa@gmail.com

Sekreterare: Monica Sundbrant
072-514 66 06, monicasundbrandt@hotmail.com

Kassör: Bodil Adolfsson
073-068 50 35, nassjoslaktforskare@outlook.com

Ledamot: Lennart Ahlstedt
070-328 43 02, ahlstedt@netatonce.se

Ledamot: Bengt-Olof Svensson
070-724 11 36, svenssonbengtlof@gmail.com

Ledamot: Mats Trädgårdh
072-236 87 00, moghaol@gmail.com

Ledamot: Håkan Björnholm
073-091 27 26, h.bjornholm@gmail.com

Ledamot: Benita Sidorius
benita.lj@gmail.com

Revision:

Ann Lindqvist, 070-356 74 32
ann55lin@gmail.com
Lena Johansson, 070-240 59 61,
lena.svensdotter@gmail.com
Suppleant: Bertil Petersson, 070-200 99 25
bertil.petersson5@gmail.com

Valberedning:

Inger Johansson, 072-518 78 82,
ingerlinna697@gmail.com
Anita Karlsson, 070-520 38 69,
anita.k.karlsson@telia.com

Tryckeri: ÅkessonBerg, Nässjö

Vår medlemstidning

SLÄKTPOSTEN utkommer med 2 nr per år.

Redaktionskommitté:

Margareta Edqvist, (ansvarig utgivare)
margareta.edqvist@telia.com
Tommy Stillvall, (redaktör) t.stillvall@hotmail.com
Pia Gylletorn, piagyll@hotmail.com

Manus är välkomna till redaktör Tommy Stillvall,
t.stillvall@hotmail.com, eller till någon i redaktionskommittén, se ovan!

Författarna är ansvariga för innehållet. Redaktören förbehåller sig rätten att redigera materialet. Citat ur Släktposten får göras om källan anges. När det gäller hela artiklar krävs författarens tillstånd.

Mottagare av utbytestidningar:

Margareta Edqvist, margareta.edqvist@telia.com

Våra tidskrifter, litteratur, m.m. finns tillgängliga i Nässjö Stadsbiblioteks forskarrum. Där finns bl.a. utbytestidningar från andra föreningar samt Svenska Släktforskarförbundets skrifter.

Datorer i forskarrummet måste alltid bokas på telefon 0380-51 82 33.

Vi har ett mycket gott samarbete med bibliotekets personal. Du kan känna dig välkommen!

Medlemsregistret handhas av Bodil Adolfsson

Meddela ev adress-, e-post- eller telefonändringar till 073-068 50 35, nassjoslaktforskare@outlook.com

Vill du bli medlem?

Kontakta någon i styrelsen, kom till ett möte eller sätt in avgiften på plusgiro 49 49 15-2 med namn, adress och telefonnummer. Märk "Ny medlem". Du kan också anmäla dig på vår hemsida: www.nassjoslaktforskare.se

Medlemsavgift 2024:

Enskild medlem:	200:-
Familjemedlem:	100:-

Besök gärna vår hemsida:

<http://www.nassjoslaktforskare.se>

Webbmaster Monica Sundbrant

VÄLKOMMEN!

Omslagsfoto: Första numret av Släktposten från 1979

Innehåll i detta nummer:

3 Ordföranden har ordet	14 Månadsmöte - 17/10 2023
4 Släktposten 45 år	15 "Den siste karolinen"
5 Årsmötet 2024	18 Kalle Bäck - Matens och dryckens historia
6 Släktforskningens dag	19 Program och kommande möten 2024
7 Brott och straff - Alf och Ann-Cathrine berättar	

Ordföranden har ordet

Nässjöbygdens släktforskare 50 år.

Det är lätt att blicka bakåt, jag har antingen upplevt eller läst om allt trevligt som har hänt under de gångna 50 åren, det är betydligt svårare eller rent

omöjligt att se in i framtiden.

En förening behöver nöjda och flera aktiva medlemmar. Medlemsantalet har svängt under åren – 1983 var det runt 100 medlemmar, 2001 var det över 200, för att ett par år senare vara uppe i den högsta siffran hittills 250 medlemmar. De senaste åren har medlemsantalet legat på omkring 180 medlemmar. Ganska stabilt läge! Vi får ofta in omkring 10 nya medlemmar per år, samtidigt tappar vi ungefär lika många. Medelåldern i föreningen är hög, nästan 80 år och könsfördelningen är väldigt jämn. Merparten av medlemmarna är bosatta inom kommunen och många har varit för eningen trogna under lång tid. Några medlemmar har i stort sett varit med från starten.

Våra medlemsmöten är oftast välbesökta, 30–40 besökare är inte ovanligt. Vid vårt jubileumsfirande den 27 februari var vi inte mindre än 55 personer som njöt och skrattade till kvällens föredrag av Kalle Bäck som handlade om "Matens och dryckens historia". Det är alla ni besökare som stimulerar oss i styrelsen till att göra vårt bästa för att hitta bra föreläsare och föreläsningar, intressanta aktiviteter och lärande släktforskarjour. Efterfrågan på kurser i släktforskning är stor!

Vi behöver alla hjälpas åt att sprida information om vår fina förening och om spänningen i att släktforska och att lära mer om vår egen historia. Kanske detta får bli vårt gemensamma mål de kommande åren. Fundera på hur just du kan hjälpa till med detta!

Slutligen vill jag tacka alla er medlemmar för att ni väljer vara en del av vår förening, utan er, som sagt ingen förening. Vi vill även tacka er som på ett eller annat sätt sponsrat vårt jubileumsfirande – Kenneth, ArkivDigital, Princess Konditori med flera.

Hoppas vi ses! *Margareta Edqvist*

E-post och adressuppgifter!

Vi vill återigen påminna om vikten av att du meddelar din e-postadress och vid behov ändrade namn och/eller adressuppgifter till föreningens kassör Bodil Adolfsson.

Kommunikation med föreningens medlemmar och utskick av nyhetsbrev mm kommer att ske digitalt via e-post. Vill du ta del av detta måste vi ha din aktuella e-postadress!

Du kan kontakta Bodil via e-post nassjoslaktforskare@outlook.com eller på telefon 073 0685035.

Eller använd formuläret för adressändring som finns på föreningens hemsida!

Tack för din hjälp!

Släktposten fyller 45 år

Nässjöbygdens släktforskare bildades den 27 februari 1974 och föreningen fyller alltså 50 år 2024. Detta uppmärksammades i förra numret av Släktposten, samt i samband med föreningens årsmöte den 27 februari.

Men inte nog med det! Även medlemstidningen Släktposten firar i år jubileum! Det är nämligen i år 45 år sedan det första numret gavs ut våren 1979.

Det var föreningens första ordförande, Wilborn Ågren, som på våren 1979 gav ut det första numret av Släktposten. Se denna tidnings framsida!

Storleken på detta första nummer var i A5-format och var väl mer som ett informationsblad.

Tekniken som fanns till hands vid denna tid var skrivmaskin och kopian. Råkade det bli ett stav- eller skrivfel fick man använda TipEx, måla över det felaktiga med vit färg, och sedan skriva rätt!

Wilborn var tidningens redaktör från 1979 och ända fram till nr 1 1993. Under denna period var han även föreningens ordförande!

Från och med nr 2 1993 tog Börje Svanberg över som redaktör. Börje utvecklade tidningen och övergick till A4-formatet från och med nr 1 1997. Börje fortsatte sedan som redaktör till 2006.

Nu tog Sven Bengtsson över som redaktör. Han hade redan 2002 övertagit ordförandeklubban och fick nu axla det dubbla ansvaret. Sven fortsatte som redaktör till 2010 och som ordförande till 2015.

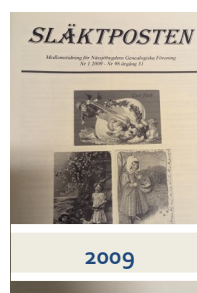
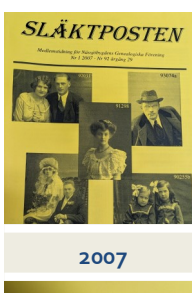
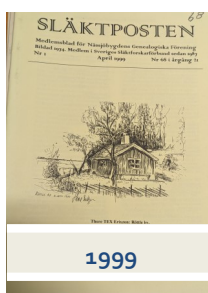
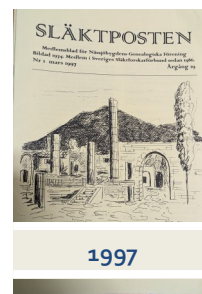
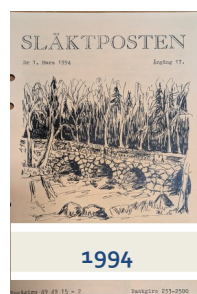
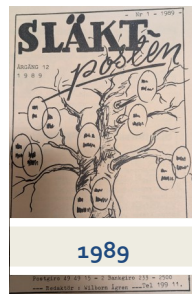
Från och med nummer 1 2011 verkade Rolf Nilsson som Släktpostens redaktör. Tidningen tog nu ytterligare ett steg i sin designutveckling och trycktes från och med 2018 i färg. Rolf fortsatte som redaktör fram till nr 1 2021 då undertecknad tog över redaktörskapet.

Under alla de 45 åren har de olika redaktörerna haft en redaktionskommitté till sin hjälp med att färdigställa Släktposten. Ett stort tack riktas till dessa för all hjälp med korrekturläsning, rättningar av stav- och faktafel, samt bidrag med artiklar i tidningen.

Att ge ut en medlemstidning och distribuera den till samtliga medlemmar är förenat med relativt sett stora kostnader, och en betydande andel av föreningens budget går åt till detta.

Av kostnadsskäl minskade därför utgivningstakten från 3 nummer/år till 2 nummer/år från och med 2019. Det är föreningens förhoppning att kunna fortsätta ge ut 2 nr/år även kommande år.

Text: Tommy Stillvall

Släktpostens redaktörer:

Wilborn Ågren 1979-1992
Börje Svanberg 1993-2006
Sven Bengtsson 2006-2010
Rolf Nilsson 2011-2021
Tommy Stillvall 2021-

Här bredvid ser du exempel på Släktpostens utveckling sedan starten 1979.

Årsmötet den 27/2 2024

Tisdagen den 27 februari samlades en betydande andel av föreningens medlemmar till årsmöte, 50-års firande och ett minnesvärt föredrag av historikern Kalle Bäck över ”Matens och dryckens historia. Du kan läsa mer om Kalles föredrag på sidan 18!

Först på dagordningen denna kväll var dock Årsmötet, vilket föreningens ordförande inledde med en kort genomgång av föreningens historik.

Därefter startade årsmötet med att Pia Axelsson reciterade Sången om Småland av Pälle Näver.

Till mötesordförande och sekreterare valdes Bertil Petersson resp. Monica Sundbrandt.

Verksamhetsberättelsen för 2023 presenterades med bl.a. följande händelser:

- styrelsebesök i Vadstena
- ett flertal kurser i släkt- och DNA-forskning för nybörjare har hållits
- ny hemsida med Monica Sundbrandt som ansvarig
- föreningens ordförande har deltagit i arbetsgrupp för länssamverkan

Föreningens kassör, Bodil Adolfsson, redovisade därefter årets ekonomiska resultat:

Föreningen har tillgångar på drygt 100 TKR och inga skulder. Intäkterna under året har uppgått till ca 52 TKR och utgifterna har varit omkring 37 TKR, således ett litet positivt resultat!.

Efter revisorernas rapport beviljades styrelsen för verksamhetsåret 2023 ansvarsfrihet!

Margareta Edqvist valdes därefter som ordförande för 2024 och som styrelseledamöter för 2 år valdes: Pia Axelsson, Lennart Ahlstedt, Håkan Björnholm och Benita Sidorius. De två sistnämnda är nya i styrelsen!

Till revisorer för 1 år valdes Ann Lindqvist och Lena Johansson, samt revisorsuppseant för 1 år, Bertil Petersson.

Valberedningen, bestående av Inger Johansson och Anita Karlsson omvaldes för 2024.

Samtliga styrelsefunktionärer, med namn och kontaktuppgifter, inkl. de nyvalda, finner du på sidan 2 i denna tidning!

Därefter beslutades att föreningen behåller samma medlemsavgift för 2025 som för 2024, dvs 200:- för enskild medlem och 100:- för familjemedlem. Då det inte inkommit någon motion till styrelsen och det inte fanns någon övrig fråga att diskutera, avslutade ordförande årsmötet.

Efter Kalle Bäck's föredrag, var det så dags för kaffe med jubileumstårta. Ett flertal av föreningens förtroendevalda, samt tidiga och trogna medlemmar avtackades och uppmärksammades med blommor och applåder!

Text och foto: Tommy Stillvall

Släktposten som PDF-fil

Från och med 2021 erbjuder vi våra medlemmar att få Släktposten som PDF-fil. Har du en dator med hyfsat stor skärm kan det gå lika bra att läsa vår medlemstidning där.

Väljer du att få Släktposten som PDF-fil ska du meddela detta till:

nassjoslaktforskare@outlook.com.

Medlemsavgift för 2024

Medlemsavgiften för år 2024 är 200 kronor för enskild medlem och 100 kronor för familjemedlem.

Har du ännu inte betalat denna, gör du det enklast genom att sätta in medlemsavgiften på plusgiro 494915-2.

Glöm inte att ange ditt namn!

Släktforskningens dag den 20/1 2024

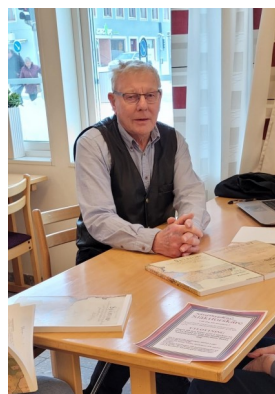
Text och foto Monica Sundbrandt

Släktforskningens dag, som också kallas Släktforskardagen, är en speciell dag för alla som är intresserade av att utforska sina rötter och sin släkthistoria. Den infaller varje år den tredje lördagen i januari sedan 2018. Under denna dag öppnar många av Sveriges Släktforskarförbunds medlemsföreningar, hembygdsföreningar, arkiv och bibliotek sina dörrar och arrangerar aktiviteter för släktforskningsentusiaster.

I Nässjö firade vi denna dag i Frälsningsarméns lokaler på Brogatan. Vi hade cirka 45 besökare och föreningen fick 6 nya medlemmar. Föreningen hade bjudit in flera föreläsare som gjorde dagen intressant och lärorik. Stämningen var mycket god och Conny Karlssons bilder gav upphov till många Nässjöminnen.

Vi fick ett mycket engagerat föredrag om när Ulla Hulting Lingmerth och Birgitta Borendal Jansson släktforskade i Floby, Västergötland. De berättade att de så småningom också fick hjälp av sina män.

Bertil Persson t.v. informerade om sin forskning om Sjöstorp, som har resulterat i en bok i två delar.

Olle Jansson berättade med stor inlevelse om Amerikakofferten. Bilderna nedan föreställer en tidningsartikel om Amerikakofferten och själva kofferten.

Bilden nedan visar några besökare när de tittar på Conny Karlssons gamla vykort över Nässjö.

Ett annat inslag denna dag var möjligheten att få hjälp och tips i sin egen forskning. De som ville kunde få hjälp bl.a. av Inger Johansson.

Som helhet - en mycket lyckad Släktforskar-dag!

Falskmynteri, kreaturstöld, mord och barnamord

Text och bild Alf & Ann-Cathrine Lindblad

Släktposten fortsätter med sista delen, del 4 - Fredrika Johannesdotter, i Alf och Ann-Christines berättelser om stöld och mord och hemska brott från förr!

Den 24 september 1826 födde Catharina Jönsdotter ett flickebarn. Fadern hette Johannes Petersson och de var bosatta i Skallarp, Forserums socken i Jönköpings län, på stället Skogseryd.

Detta barn fick namnet Fredrika Johannesdotter. Säkert önskade föräldrarna detta barn allt väl i livet, men det skulle visa sig att ödet ville något helt annat.

Giftemål och mor

Den 4 april 1852 gifter sig Fredrika (hon är nu 26 år) med Anders Johan Svensson från Barkeryds socken. De bosätter sig i Skallarp, Forserum.

Den 20 april 1852 föds dottern Johanna Maria.

Giftermålet med Anders varar endast en kort tid då han av-lider 13 december samma år, enligt Forserums dödbok från 1852 av *Kloref* (kolik). Fredrika och barnet lever kvar i Skallarp.

Fredrika gifter sig på nytt den 16 juli 1856, då med Anders Johan Samuelsson inflyttad 1854 från Lekeryd. Den 23 september 1856 föder Fredrika ett flickebarn. I födelseboken står det: "Barnet i lönnedom mördad af modern straxt efter födslen".

Utdrag från tidningen
Folkets röst 1856-10-08.

Utdrag ur Häktningsprotokoll

"Sedan Herr Kronofogden P.A. von Sivers gifvit tillkänna, att han den 26 september häktat och till Jönköpings slott låtit afföra Hustrun Fredrika Johannesdotter såsom misstänkt att hafva varit vållande till det flickebarns död, som hon den 23 september i nämnda månad framfödt.

Härefter redovisas Fredrikas bakgrund vilken är känd enligt tidigare uppgifter, varför den här ej redovisas.

Ifrågavarande Hustru eger försvarlig christendoms-kunskap med svagt begrepp, har ordentligt bevistat förhören samt obehindrat begått den heliga Nattvarden. Det som ofvan blifvit anført, gifer vid handen, att hon även har fört en lätt-sinnig vandel, dock bör tilläggas, att densamma i öfrigt åtminstone så vidt här är känt, varit ärlig och klanderfri".

Jönköping. Ett barnamord har här i trakten nyligen förekommit under mindre vanliga omständigheter. Hustrun Fredrika Johansdotter i Skallarp af Forsserums socken, gift med Anders Samuelsson dersammastädes, var, vid äktenskapets ingående med denne, hafvande genom en annans förvållande. Upptäckten här af åstadkom ett sådant missnöje hos mannen, att hustrun, sannolikt genom mannens utlätelser i ämnet bragt till för-tviflan, vid födslotimmen sökte enslighet och genast vid barnets framkomst tog detsamma af daga. Äfven tillvägagångssättet härvid var ovanligt, i det provincialläkarens obduktions-attest vitsordar, att "barnets dödsorsak varit den mängd s. k. lin-gonmos, som införts i barnets mun och svalg, och hvilket icke allenast betäckt luftstrupens öpp-ning, utan äfven vid barnets inandningsförsök ned-dragits i luftstrupen."

Fredrika Johannesdotter, forts. från föregående sida

Mina reflektioner

Med utgångspunkt av dessa fakta kring Fredrika Johannesdotter, infinner sig ett antal frågeställningar som skapar stor nyfikenhet. Vad var det som gjorde att Fredrika dödade barnet? Hon gifte sig den 16 juli och barnet föds den 23 september, var det inte Anders Johan Samuelsson som var fadern? Vad dog första maken av? Hur kommer det att gå för dottern Johanna Maria? Hur var det att vara kvinna på 1850-talet i Sverige, hade det någon påverkan som gjorde att Fredrika handlade som hon gjorde? Samhällets syn på en barnamörderska? Kan man finna några av svaren i rättegångsprotokollet?

1800-talets syn på barnamord

Barnamord var vanliga åtalpunkter i de svenska domstolarna under flera hundra år. Under 1800-talet var det den enskilt största anledningen till att kvinnor sattes i fängelse.

Att bli gravid utan att vara gift har genom historien betraktats som en stor synd. Kyrkan har understrukit vikten av avhållsamhet innan äktenskapet. Det finns många exempel i kyrkböcker och domstolsprotokoll på män och kvinnor som blivit dömda för sexuella förbindelser utan att ha varit gifta eller där någon varit otrogen mot sin äkta hälft, enkelt och dubbelt hor. Eftersom kvinnor riskerar att bli gravida har de haft det betydligt svårare att visa sin oskuld än män, som ofta kunde komma undan lagens arm.

Blev en kvinna gravid genom utomäktenskapligt sex riskerade hon att bli utstött från samhället, för evigt stämplad som lösaktig, och leva med livslång skam. Det oäkta barnet saknade dessutom det lagliga skydd som det äkta barnet fick vid sin födsel. Därför valde vissa kvinnor att i största möjliga mån dölja sin graviditet för att sedan föda barnet i hemlighet och sedan dräpa det. Detta mördande av utomäktenskapliga barn benämndes som barnamord.

Straffet för barnamord var avrättning, bland annat genom halshuggning eller bålbränning. Dock var det snarare regel än undantag att kvinnorna benådades och de blev istället dömda till straffarbete vid så kallade spinnhus. Namnet kom antagligen

av att kvinnorna spann garn som arbete.

År 1830 skedde den sista avrättningen i Sverige för barnamord.

Genom *Gustav III:s Barnamordsplakat 1778 och 1856 års Barnamorskereglements* förändrades regelverket och till viss del synen kring barnafödande utanför äktenskapet.

I Barnsmordsplakatet stadgas det bl.a. att kvinnan inte behövde uppge sitt namn till barnmorskan eller prästen. Gustav den III försökte genom denna förordning göra något åt ”barnamordsepidemin”.

1861 avskaffades dödsstraffet för barnamord.

Den ogifta modern

Den ogifta modern kunde ha det mycket svårt. Ibland fick hon lämna gården där hon tjänade piga när hon blev med barn. Det var inte många bönder som ville ha en piga med ett oförsörjt barn. Den gifta kvinnan såg ner på den ogifta kvinnan som fött oäkta barn.

Innan den ogifta modern skulle kyrktagas, skulle hon skriftas. Det innebar att hon skulle stå i sakristian och prästen skulle kritisera kvinnan och vara hård mot henne. En del präster förlade skriftningen till strax före gudstjänsten så att han försäkrade sig om att församlingen både skulle se och höra vad som tilldrog sig. Kyrkvärden och klockaren var vittnen. Sen skulle den ogifta modern ledsagad av kyrkvärden och klockaren gå längs kyrkans mittgång så att alla såg henne.

Fredrika Johannesdotter, forts. från föregående sida

Rättegång

Fredrika Johannesdotter vistades på Slottsfängelset i Jönköping fram till att rättegången som hölls vid Tveta Häradsrätt i Ingaryd den 15 oktober 1856.

Nämnden bestod av sju ledamöter. Johan Engdahl i Ingaryd hade avlagt domared.

Åklagaren börjar med att hänvisa till protokoll utfärdat av provinsialläkaren Sköldberg från Jönköping som av konungens befälningshavare där fått förordnande att utföra obduktion av det döda barnet.

Obduktionsresultat

I protokollet daterat den 2 oktober 1856 finns en ingående beskrivning av obduktionsresultatet. Jag har medvetet inte tagit med resultatet i sin helhet, då det var en obehaglig läsning, utan redovisar här läkaren Sköldbergs sammanfattning:

Barnet är fullgånget, kraftigt och välbildat framfött, att det haft lif under förlossningen, att det haft krafter och förmåga att börja självständigt lif, att det andats i vanlig mening, men därtill gjort kraftiga försök, att döden inträffat omedelbart efter förlossningen, och att dödsorsaken varit den mängd lignonmos som införts i barnets mun och svalg och icke allenast betäckte luftstrupens öppning utan och även av barnets inandningsförsök neddragits i luftstrupen betygar på förut avlagd ämbetsed som bekräftas samt mig Gud hjälpe till kropp och själ.

Maken som vittne

Kallad till rättegången var maken Anders Samuelsson. Han uppger att han redan vid äktenskapets ingående med Fredrika Johannesdotter hade märkt att hon varit ovanligt tjock och därför flera gånger frågat om hon var havande, men alltid fått

nekande svar.

Då han den 23 september inkommit efter något arbete låg Fredrika i sängen och hennes lilla dotter från föregående äktenskap, yttrade till honom "att mor blodat ner sina strumpor". Anders Samuelsson lyfte i anledning härav på täcket, under vilket Fredrika låg, och såg då mycket blod. På hans fråga svarade Fredrika att hon fått missfall. Dagen därefter arbetade Fredrika något ute på åkern. Maken misstänkte dock att hustrun hade fött ett barn och skickade bud efter prästen, komministern M. Zandén. Han talade enskilt med Fredrika, dock utan att kunna förmå henne uppgiva annat än att hon fått missfall.

Den 26 september hade likväl Fredrika framtagit det döda barnet från en sädeslåda där hon haft det gömt. Anders Samuelsson sade sig ej vara far till barnet.

Fredrika Johannesdotters vittnesmål

Fredrika Johannesdotter som till växten är starkt byggd, med blå ögon, ljusbrunt hår, friskt utseende uppgav på frågan följande berättelse.

"Hon är född i Skallarp den 24 september 1826. Hos föräldrarna som ägde hemman, vistades hon utom ett år då hon var hos en fin bonde tills hon den 4 april 1852 ingick äktenskap med Anders Johan Svensson, vilken avled samma år den 13 december. Från detta äktenskap har Fredrika en dotter. Den 16 augusti innevarande år gifte hon sig med Anders Samuelsson, vars bekantskap hon gjort på en marknad i Jönköping.

Emellertid hade hon, innan hon gifte sig med Anders låtit lägga sig av en grenandier vid namn Johan Eng och därav blivit havande. Detta tillstånd vågade hon inte yppa för Anders, men hade ej heller betänkt hur hon skulle förhålla sig. Hon hade således icke i förväg beslutat att avdaga barnet. Den 23 september framfödde hon barnet i köket i sin bostad då mannen var ute på arbete. Hon var alldeles ensam och så fort barnet blivit framfött, stoppade hon lignonmos i dess mun. Barnet rörde sig något litet, men skrek icke eller gav andra tecken till liv. Därefter nergrävde hon barnet i hö i en låda och hade ämnat sedermera nedgräva det i kyrkogården.

Fredrika Johannesdotter, forts. från föregående sida

Fredrika lämnade dessa uppgifter med lugn och som det tycktes mycken kallsinnighet, men då hon tillfrågades om avsikten att avdagataga barnet med lingonmos som hon instoppade i barnets mun, kunde hon ej förmås att avgiva något svar”.

Vittnet Komministern M. Zandén

Den 16 augusti innevarande år, då Anders Samuelsson och Fredrika Johannesdotter kommer till vittnet för att blifva vigda, tycktes Fredrika Johannesdotters utseende förråda, att hon var hafvande, men vittnet som trodde, att sådant härledde sig av förtidigt sänglag mellan de tillägnade makarna, men vittnet yttrade därför icke något därom.

Den 25 september, på aftonen, erhöll vittnet ett bud från Anders Samuelsson med begäran, att vittnet måtte komma till Skallarp, emedan Fredrika Johannesdotter troligen födt ett barn. Vittnet begav sig genast till Skallarp i sällskap med Sockennämndens ordförande Nils Johansson i Tryggarp och lät även tillsäga ledamoten i sockennämnden Jonas Jonsson i Gatu, att komma till städes.

Vittnet talade först enskilt med Fredrika Johannesdotter och hon nekade att hafva fött barn, men hennes röst var fräsande, blickar och åtbörder oroliga. Hon uppgaf att hon hela sommaren haft ryggmärgslidande och att hon den 22 september, en slemartad vätska gått ifrån henne samt haft ett starkt blodflöde som förmodligen varit missfall.

Vittnet försökte i närvaro av Jonas Jonsson i Gatu, Nils Johansson i Tryggarp, Anders Ehn och Anders Johansson i Skallarp samt ett par gummor, att förmå henne erkänna sanningen, men hon vidblefv sitt påstående att hon förmodligen haft missfall. Hennes man omtalade att hon den 23 september till honom sagt sig hafva fått missfall och att hennes strumpor därav varit nedblodade. Fredrika Johannesdotter utvisade för vittnet, en fläck på vinden efter blod nära två alnar i följd, strumpor och det lintyg hon haft på sig framtagas. Strumporna vore blodiga och på lintyget syntes märken som gåvo anledning att förmoda det, att hon ej haft blodfläck eller missfall utan födt ett barn.

I ett gråpapper hade hon inlagt ett par blodlefrar som skulle föreställa missfallet, men det tycktes icke vara annat än blod. Vittnet som medtaget ett diglas, begärde att en gumma skulle få applisera det på Fredrika Johannesdotter, men istället krasmade Fredrika själv på ena bröstet och en stark mjölkstråle framkom. Oaktadt allt detta nekade hon att hafva fött barn och hennes man tycktes vara mer bedrövad än hon, som däremot visade sig ganska kall.

Den 26 september, sedan barnet blifvit funnet, medföljde vittnet åklagaren till Skallarp, även då kunde någon sinnesrörelse icke förmärkas hos Fredrika Johannesdotter, icke ens när barnet visades henne, dock tycktes hon en gång vara nära att svimma.

Hon kunde icke förmås gifva besked hurvida barnet haft lif. Hon medgav på därom gjord framställning att hennes man alltid varit god mot henne och han förklarade, att om hon erkänt för honom sitt hafvande tillstånd så skulle han förlåtit hennes lättsinnighet. Enligt vittnet är maken Anders Samuelsson känd som en stilla och fromsint man.

Vittnet Jonas Jonsson i Gatu

Efter tillskickning av Komminister Zandén anlände vittnet till Skallarp 25 september på aftonen. Komminister Zander förmanade Fredrika Johannesdotter att erkänna om hon fött barn men hävdar nekande oaktat alla föreställningar, utan påstod sig haft blodflöde och framvisade ett par blodlefrar i ett papper. Hennes lintyg och strumpor befunes blodiga och på vinden var en stor blodfläck. Hon hade mjölk i bägge brösterna.

Natten till den 26 september gick hon bort från sitt hem, men eftersöktes och anträffades om morgonen hos sin moder i Skogseryd. I sällskap med vittnet samt Anders Johansson och Anders Jonsson i Skallarp samt sin moder och en broder, gick hon därefter hem. Till byggnaderna i Skallarp gick vittnet en annan väg än de övriga fram till stugan och väl vid framkomsten dit såg vittnet hur Fredrika Johannesdotter och de övriga i sällskapet komma från ladugården. Barnet var invecklat i ett brunt kläde.

Fredrika Johannesdotter, forts. från föregående sida

När de kommit in i stugan lade hon det på bordet under yttrande ”*Där har ni det*” varefter hon vände sig mot mannen ”*Det är för din stränghets skull*”.

Hon erkände att hon födt barnet, men det lefvde icke. Barnet lades i en byrålåda (oklart var).

Anders Ehn fick nyckeln.

Vittnet Anders Ehn i Skallarp

Lika med Jonas Jonasson i Gatu angående Komminister Zandéns förhör, hade Fredrika Johannesdotter vid tillfället yttrat att hon fått missfall. Då Fredrika Johannesdotter återfördes från Skogse-ryd till Skallarp gick Fredrika in i ladugården och kom strax åter ut därifrån med barnet vilket hon bar in i stugan och lade på bordet under yttrande ”*Där har ni det*” varefter hon sade till sin man ”*Det är för din stränghets skull*”, men Anders Samuelsson som var mycket sorgsen nekade att hafa varit svår mot henne. Hon erkände att hon födt barnet, vilket därefter lades i en byrålåda, vartill vittnet hade nyckel. Sedan polisförhör hade hållits med Fredrika Johannesdotter blef barnet förvarat i ett skrin, vartill vittnet hade nyckel tills obduktionen verkställdes.

Övriga kallade vittnen, Anders Jonsson, Anders Johansson och Carl Johan Svensson samtliga Skallarp, uppger i stort identiska vittnesmål som tidigare vittnen och då inget nytt framkom, redovisas de inte här.

Vitnessammanfattning

Fredrika Johannesdotter erkände hvad henne blifvit vittnat samt uppgaf att blodfläcken på vinden uppkommit då hon gått dit upp efter barns-börden. Hon erkände, att hon genast vid barnets födelse stoppat lingonmos i dess mun i ändamål att kväva det, medan hon fruktat, att om barnet finge blifva vid lif, därigenom skulle uppkomma osämja i huset. Hon vidhöll, att barnet väl rört sig litet, men icke skrikit, och hon sade sig icke hafva märkt om det andats.

Ännu en misstanke om brott

Åklagaren anförde att Fredrika Johannesdotters förre man, Anders Johan Svensson aflidit mycket hastigt och att allmänt rykte vore gängse anledning till att misstänka att Fredrika Johannesdotter,

som lefvat illa tillsammans med Anders Johan Svensson, tagit han afdaga, hvarför åklagaren begärde, att rannsaking härom måtte företagas.

Fredrikas förklaring till nya misstankar

Fredrika Johannesdotter nekade till att hon vore skyldig till Anders Johan Svenssons död.

Hon uppgav, att han natten till en lördag i december månad 1852, rest hemifrån för att i något ärende besöka Jönköping, och var då frisk. Han kom hem på söndagen omkring klockan tolv eller ett och var sjuk af kloref (kolik), samt dog om måndagsmorgonen omkring klockan fyra, warefter han begravs annandag jul. Under hans sjukdom woro Anders Ehn, hustrun Maja och änkan Annika i Skallarp tillstädes. Sjukdomen yttrade sig icke i kräkningar.

Åklagaren begärde vittnesförhör med följande personer: Arwid Svensson i Lilla Wästansjö, Per Johan Arvidsson i Ingaryd, Anders Ehn och Anders Jansson båda Skallarp.

Av utrymmesskäl har dessa vittnesutsagor utelämnats, reds. anm.

Åklagaren begär uppskov

Åklagaren begärde uppskov, för att till utredning om orsaken till Anders Johan Svenssons död, få flera vittnen hörda samt yrkade att hans kvarlefvor måtte uppgräfas och af Läkaren undersöks för utrönande af rätta dödsorsaken.

Häradsrätten meddelade detta i sitt utslag:

Utslag
 Genom Samhällsordens församling, Åkerhus
 1852. Lant- och skogsmästare
 Provincial-Läkaren samt Läkaren
 i Åkerhus Johan Svenssons kvarlefvor
 för att på värdet för honom, på sitt eget, hvar
 sida Anders Johan Svensson dött i följd
 af kängigt. Innefattad görs måttet här.
 Läkaren till honom, Åkerhus, öfverens
 om hans sjukning, och om Samhällsordens
 församling, då dag för rannsaking
 härom, och om Läkaren, och om Läkaren
 för att på värdet för honom, på sitt eget, hvar
 sida Anders Johan Svensson dött i följd
 af kängigt.
 Anders Ehn
 P. J. Arvidsson
 A. J. Jansson

Fredrika Johannesdotter, forts. från föregående sida

Utslag

Genom domhafandens förslag skall hos Kungl. Befattningshavare i länet begäras, att vederbörande provinsialläkare måtte blifwa förordnad undersöka Anders Johan Svenssons qvarlevor för att så widt kan ske, utröna hurwida Anders Johan Svenssons dödt i följd af förgiftning. Emellertid görs målet wilande till dess handlingar rörande läkarens undersökning kommit domhafande tillhanda, då dag för rannsakingens fortsättande kommer att bestämmas, och skall under tiden Fredrika Johannesdotter förwaras i läns häktet.

1856 den 8 december, sjunde och sista rättegångsdagen

Häradsrätten företog åter den vidh Urtima ting den 15 oktober handlagda rannsakingen, angående häktade Hustrun Fredrika Johannesdotter från Skallarp, tilltalad för barnamord, och härmed blef Fredrika Johannesdotter inställd i närvaro af Åklagaren Kronolänsmannen vice Kronofogden P. A. von Sivers, hurwarande hennes man Anders Johan Svensson från Skallarp, visar tillstådes den av Häradsrätten föreskrifna undersökning till utrönande, hurwida Fredrika Johannesdotters förre man Anders Johan Svensson möjliggen blifvit genom förgift afdagatagen, hade försigått och handlingarna därom, whilka Domhafanden den 18 nästlidne november fått emottaga från Kronobefallningshafande I länet wisar av denna lydelse:

Protokoll, hållit i Forserum och protokoll, hållit i Apoteket. Här finns ingen förklaring i rättegångsprotokollet vad de olika protokollen redovisade.

Fredrika Johannesdotter som wid detta rannsakingstillfälle grät och syntes bedröfad, widhöll sin bekännelse, att hafwa stoppat lingonmos i barnets mun, i ändamål att qwäfa det, och erkände att hon före barnsörden framtagit lingonmoset, för att hafwa det till hands att därmed afdagata barnet så fort det blef födt. Men hon fortfor att påstå, att barnet endast genom några rörelser gifwit tecken till lif.

Fri från mordanklagelsen av första maken

Åklagaren ansåg sig numera ej kunna tilltala Fredrika Johannesdotter för Anders Johan Svenssons afdagatagande, men yrkade att Fredrika Jo-

hannesdotter måtte för barnamord dömas att mista lifwet. Fredrika Johannesdotter hade icke något att anföra, i anledning af detta yrkande.

Slutgiltigt utslag

På grund häraf har Häradsrätten, i förmåga af, 16 Kap 1:8 Missgärningsbalken enligt dess lydelse i Kungl. Förordningen den 20 januari 1779 rättwist döma Fredrika Johannesdotter att för barnamord mista lifwet genom halshuggning.

I fängelse

Efter rättegången fördes Fredrika Johannesdotter till Fångvårdsanstalten i Jönköping. Här blev hon sedermera benådad till 28 dagar på vatten och bröd och 5 års fästning.

Fredrika avfördes från Fångvårdsanstalten i Jönköping och ankom till Centralfängelset på Norrmalm i Stockholm 11 augusti 1857 och kom att vistas där fram till den 25 juli 1862.

Fängelset var beläget mellan St. Barnhusgatan och Rörstrandsgatan där också ingången var belägen. På denna plats ligger nu LO-borgen vid Norra Bantorget.

Norrmalms kvinnofängelse, eller spinnhus, fanns fram till 1896 och hade 93 celler. Fängelset hade en central varmvattenanläggning samt klosettkärl i lergods i varje cell.

Hit fördes kvinnor som bl. a. dömts för barnamord. Domen var dödsstraff men på 1800-talets mitt var det nästan fråga om regelmässig benådning. Det var hög dödlighet på Norrmalms kvinnofängelse, så av de kvinnor som kom dit var det många som dog, nästan en tredjedel.

En tredjedel återvände aldrig till sin hemsocken utan stannade i Stockholmstrakten. En tredjedel återvände hem men av dem blev två tredjedelar ogifta.

Fredrika Johannesdotter, forts. från föregående sida

Fängelsetiden

Hur vistelsen var för Fredrika under fängelsetiden kan man bara spekulera kring. Med utgångspunkt av att nästan en tredjedel av fångarna avled under fängelsetiden, var säkert inte förhållandena särskilt goda. Vilka arbetsuppgifter hon hade och hur dagarna kunde se ut saknas kunskap om. Vilka tankar hon hade och vad de rörde sig om är också svårt att sja om. Dock skulle jag tro att ofta gick de till hennes lilla flicka, Johanna Maria. Hon vistades hos Fredrikas mor under denna tid.

Vad som framgår av utdrag från fängelsejournalen är att Fredrika har gått till Nattvarden fyra gånger. Hennes uppförande inom Fångvårdsanstalten är *Godkänt*. Under rubriken Kunskap i Christendom, läsning, skrifning framgår det att hon *kan ej skriva, läser innantill försvarligt och försvarbar Christendom*.

Under rubriken *Afgång från fångvårdsanstalten* finns det datum 25/7 62 då Fredrika Johannesdotter åter är en fri person och att hon nu har nu sonat sitt brott.

En stark kvinna

Att klara ut dessa år, som började 1856 med att hon dödade sitt framfödda barn, anklagelserna från omgivningen, egen skuldbörda, förhör, rättegångar, häktningstid, slutdomen att bli halshuggen, 28 dagar på vatten och bröd som i sig kunde vara ett dödsstraff, och den långa fängelsetiden på fem år, tyder på att Fredrika Johannesdotter var en mycket stark kvinna psykiskt såväl som fysiskt.

Ny familj

Huruvida Fredrika stannade kvar i Stockholm direkt efter frigivningen eller återvände till sin mor i Forserum är oklart. Året efter Fredrika hade blivit frisläppt, kan man läsa att hon och dottern, Johanna Maria Andersdotter, som nu blivit tio år, den 13 maj avflyttade från Forserum till Lovö, Drottningholm i Stockholms län.

Fredrika ingår äktenskap den 22 augusti 1863 med Erik Alfred Johansson född den 7 september 1829 i Bjälbo, Östergötland.

Den 19 oktober 1863 föder Fredrika Johannesdotter sitt tredje barn. Detta barn, en dotter, får namnet Karolina. Fadern är Erik Alfred Johansson.

Nu får åter Fredrika uppleva ett familjeliv med make och nu med två barn.

Enligt utflyttningslängden från Lovö, flyttar familjen till Mjölby 1864 och åter till Stockholm 1866. Det är svårt att följa familjen då vissa inflyttningslängder saknas. De bosätter sig i Södertälje under en tioårsperiod. Erik Alfred Johansson benämns som skohandlare i Södertälje där han avlider 5 januari 1890.

Fredrika avlider den 27 februari 1870 i Botkyrka 43 år 4 månader och 25 dagar. Dödsorsaken är ej angiven.

Hur gick det för Fredrikas barn?

Johanna Maria gifter sig den 28 oktober 1876 med Skohandlare August Ferdinand Karlsson och de får tillsammans fyra barn. Hon avlider den 31 januari 1922 i Södertälje.

Karolina gifter sig, 44 år gammal, den 4 maj 1907 med Knut Leo Vesterlund. Hon avlider 1948 i Örebro.

Min förhoppning är att åren efter det att Fredrika hade sonat sitt brott och fram till sin död, blev en lycklig tid och att hon kunde finna harmoni.

Skogseryd, Skallarp, Forserum

Släktposten riktar ett stort tack till Alf & Ann-Cathrine Lindblad för möjligheten att få publicera resultatet av deras forskning. Av utrymmesskäl har några stycken och bilder i originaltexten ej kunnat tas med i denna publicering. Vi ber om ursäkt för detta! Reds anm.

Månadsmöte den 17/10 2023

Text Tommy Stillvall

Den 17 oktober 2023 samlades intresserade medlemmar i Frälsningsarméns samlingslokal för att lära om kyrkböcker i allmänhet och de lite mer ovanliga källorna i synnerhet.

Föreningens ordförande, Margareta Edqvist, föreläste och visade exempel i konsten att hitta information om våra förfäder och deras leverne i dessa källor.

De flesta av oss känner till och har, i vår försorg, säkert använt kyrkböcker såsom Husförhörslängder, Födelse- och dopböcker, In- och utflyttningslängder, Vigsel- och Dödböcker.

Margareta menar att det kan vara bra att känna till att det finns ett antal andra kyrkböcker av stort intresse.

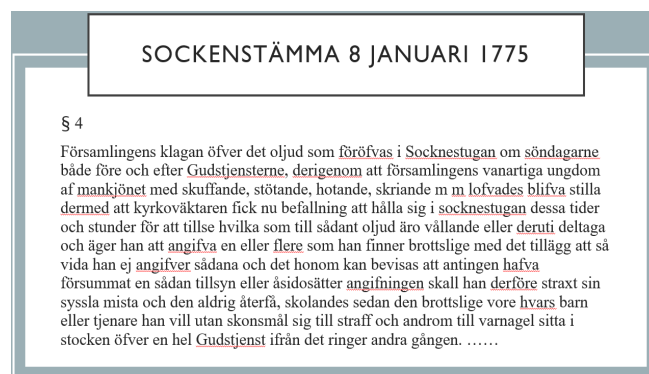
Kyrkböckerna är indelade och benämnda med bokstavskoder och i Nationella arkivdatabasen kan du se vilka böcker och bilagor som finns för resp. församling, se exempel från Nässjö t.h.

Som exempel berättar Margareta att om t.ex. en vigselbok saknas en viss tidsperiod, kan det finnas information i bilagorna under bokstaven H, samt i räkenskaper serie L.

- 00283 Nässjö kyrkoarkiv 1597 - 1999
- A I Husförhörslängder
- A II a Församlingsböcker. Bunden serie
- A II b Fastighetslängder
- A II c Förteckningar till församlingsböckerna
- A II d Register till husförhörslängderna och församlingsböckerna
- A III Böcker över obefintliga
- A IV a Församlingsliggare
- A IV b Obefintligregister
- A IV c Emigrantregister
- A IV d Personakter för avlidna och dödförklarade
- A V Församlingsregister
- A VI a Avgångsregister
- A VI b Avgångslängder
- B I Inflyttningslängder
- B II Utflyttningslängder
- C I Födelse- och dopböcker. Huvudserien
- C II Födelse- och dopböcker. Dubblett(kladd)serien
- C X Dopbok 1991 - 1999
- D I Längder över nattvardssungdom (konfirmationsböcker)
- D II Längder över nattvardsgäster (kommunionlängder)
- D X Konfirmationsbok 1991 - 1999
- E I Lysnings- och vigselböcker
- E II Äktenskapsbok
- E X Vigselbok 1991 - 1999
- F I Död- och begravningsböcker. Huvudserien
- F X Begravningsbok 1991 - 1999
- H II Bilagor till flyttningslängderna
- H V b Övriga bilagor till lysnings- och vigselbok
- L I a Räkenskaper för kyrkan. Äldre allmän odelad serie samt huvudräkenskaper

Under bokstaven K finner du sockenstämmo-protokoll, dessa saknas dock för Nässjö! Trots detta finns de i Riksarkivet Vadstenas samlingar.

Margareta visar exempel på information som kan finnas i sockenstämmo-protokollen:

Att använda Riksarkivets digitala sökfunktioner är gratis och du hittar den på sok.riksarkivet.se

När du söker i Riksarkivet ska du tänka på att långt ifrån alla handlingar är digitaliserade. Vill du ta del av dessa måste du uppsöka något av Riksarkiven. Det vi är vana vid att kalla Vadstena landsarkiv, Östersund landsarkiv, m fl, heter sedan en tid Riksarkivet i Vadstena etc.

Det är dock möjligt att välja om du enbart vill se material som är digitaliserat, se bild nedan!

Arkiv

Arkiv/församling Län ⓘ

Nässjö Jönköpings län

Endast digitaliserat material ⓘ

Sök 🔍 Rensa ✕

Behöver du uppsöka något av Riksarkiven, påpekar Margareta att det går bra att beställa fram upp till fem handlingar innan besöket. På så sätt sparar du tid, genom att de handlingar du beställt är framtagna när du anländer till arkivet.

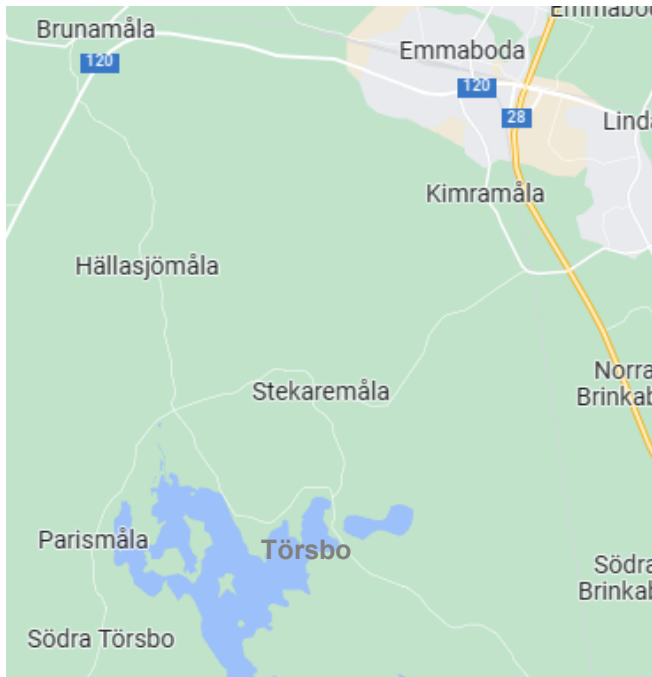
Efter avslutad genomgång och en frågestund med ett flertal praktiska exempel, avtackades Margareta på vederbörligt sätt med blommor och applåder.

”Den siste karolinen”

Text Tommy Stillvall

Min farmors farfars farfars far hette Gerton Andersson Hjort. Han rekryterades som soldat 1716 i Konga kompani, Kalmar regemente. Han överlevde krigets svårigheter och kom att kallas den ”siste karolinen i Kalmar regemente”. Han blev sedan bonde i Törsbo, Vissefjärda socken i Kalmar län. Här är hans historia!

Gerton föddes i den lilla byn Törsbo i Vissefjärda socken, Kalmar län, sannolikt 1688. Gertons far var Båtsmannen Anders Gertonsson, född 1661 och död 10/1 1704, och hans mor var Elin Börjesdotter från Brännamåla i Långasjö.

Gerton gifte sig 1721 med Karin Esbiörnsdotter från Skruvs Norregård, dotter till bonden Esbiörn Gislesson. Gerton och Karin bosatte sig i soldatorpet under Skruvs Västergård.

Makarna fick 13 barn, varav fyra på soldatorpet i Skruv och de övriga i Törsbo. Endast två, sönerna Måns och Anders, upplevde vuxen ålder. Smittkoppor, rödsot, mässling och andra vidrigheter härjade svårt den tidens barnskaror. Makarnas båda äldsta flickor Kirstin och Sissla, 10 och 7 år, begravdes samtidigt, en marsdag 1732, på Vissefjärda kyrkogård. I april samma år fick makarna

ännu en dotter, och hon fick samma namn som en av dessa döda, Kirstin. Makarnas sista barn i den långa raden, en son, föddes 1745. Han dog åtta år senare.

Soldaten Gerton Hjort – ”Den sista karolinen”
Gerton var soldat i Konga kompani, Kalmar regemente mellan 1716-02-29 och 1733-06-03 för Skruv nr 126 i Ljuder socken. En stor del av Konga kompani rekryterades vid denna tid, till övervägande del beroende på den avgång regementet fått vidkännas i april 1715, då det under tjänst på örlogsflottan deltog i en strid mot danska styrkor. Många soldater tillfångatogs av danskar eller stupade i drabbningen. Ännu i 1728 års generalmönstringsrulla finns 46 soldater i tjänst från rekryteringen 1716. De nyrekryterade soldaterna blev genast krigskommenderade och fick gå ut direkt i kriget i Pommern som varade under åren 1712-1717.

I Vissefjärda Hembygdsförenings årskrönika 1970, "I Dackebygd" finns en intressant berättelse om Gerton Andersson Hjort:
”En av de soldater som 1718 upplevde fälttåget mot Norge och Karl XII:s död, var Gerton Hiort. Denne tjänade Kungl. Kalmar regemente och Konga härads kompani i sjutton år från 1716 till 1733, och hans rotetorp låg i Skruvs Västergård av Ljuder socken. Han var bondson från Törsbo i Vissefjärda, dit han återvände efter soldattiden för att bli bonde. Inom Vissefjärda var Gerton Hiort i Törsbo den siste karolinen av Kalmar regemente, när han i februari 1770 avled av slag, 82 år gammal.

Under ett vittnesmål i häradsrätten berättade Gerton Hiort en gång, att han deltagit i "campagnen i Norget" och att han därunder blivit "bleserad". Om hans och hans 136 kompanikamraters tjänsteförhållanden redogör vidare 1728 års generalmönstringsrulla, som var den första som lades upp för regementet efter 1718. Där framgår bl a, att kompaniet under Norgefälttåget miste 14 man, varav 11 döda och tre rymda.

”Den siste karolinen”

Det var de svåra förhållandena under återmarschen, som krävde döds-offren och som gav impulser till rymningarna. Vid kungens död brast sammanhållningen och återtåget blev svårare för soldaterna än vad det kunde ha blivit.

Konga kompani rekryterades med 10 soldater från

Vissefjärda sockens sydvästra fjärding, 22 från Långasjö, 20 från Sandsjö, 40 från Älmeboda och 26 från Ljuder, dessa inom Konga härad, samt 19 soldater från Algutsboda i Uppvidinge härad. Mötesplatsen var korsvägsbyn Grisebo i Ljuder - numera heter platsen Åkerby. Kompaniet kunde sammandras till Grisebo på fyra dagar.

Före avmarschen mot Strömstad och Norge lade varje soldat inom Ljuder 20 sk 16 öre till kyrkan. I ledningen för Konga kompani stod kapten Johan Michael Ehrenborg med boställe i Makrismåla, Älmeboda, löjtnant Johan Gabriel Fast, som bodde i Sibbahult, Långasjö, fänrik Bleckert von Vietinghoff, Blötan, Sandsjö socken, fältväbel Carl Mörling i Totamåla, Långasjö, sergeant Johan Rosendill i Skärmböhult, Ljuder, mönsterskrivare Magnus Forsberg i Vissefjärda Storegård, förare Johan Fredrik von Nieroth i Töretorp, Vissefjärda, furir Oluf Hedman i Karsamåla, Långasjö, och rustmästare Jon Hake i Tolandsmåla, Älmeboda.

I början av November var Kalmar regemente samlat i Strömstad, där utrustning skedde. Det hörde sedan till fotfolkets huvudstyrka, som utan manspillan kunde närma sig Fredrikshald. Kungen själv mönstrade trupperna. Till arbetet med löpgravarna nedanför Fredrikstens fästning avdelades undan för undan avlösningsmanskaper från varje regemente. Den 30 November, första söndagen i advent, på kvällen kom skottet, som satte punkt för Sveriges stormaktstid. Fästningens belägring

upphörde omedelbart och hären drog sig ut ur Norge så snabbt de kunde.

I kyla, regn och snö och med allt sämre utrustning gjorde soldaterna sitt återtag. Det mest vederstyggliga öde drabbades som bekant Armfeldts armekår, som till största delen gick under på återtåget från Trondheim mot Jämtland. Men huvudhären slapp heller inte lindrigt undan. Inom Konga kompani dog i December 1718 soldaterna Pär Pärsson Ruberg från Runamåla i Långasjö, Pär Svensson Friberg från Låshult i Ljuder, Håkan Nilsson Lindqvist från Bondeskog i Ljuder, och Nils Jonsson Lönqvist från Kalfsjömåla i Älmeboda, samt korpralen Jonas Nilsson Ödman från Månsamåla i Algutsboda.

Under januari avled Håkan Svensson Sunman från Baggebo i Algutsboda, Jon Johansson Trogen från Högaskog i Algutsboda, Johan Månsson Steen från Trollamåla, Långasjö, Måns Månsson Falck från Qvisingsbo, Älmeboda samt Håkan Jonsson Hassell från Fösingsmåla och Pär Gummesson Grön från Grönadalsö i Älmeboda socken. De tre soldaterna Måns Svensson Moberg från Hovgård i Vissefjärda, Sven Svensson Brunberg från Stångmåla, samma socken, samt Isac Månsson Östman från Estamåla i Älmeboda anges i 1728 års rulla som rymda under December 1718.

Om fälttågets och återtågets förhållanden får man en aning ur 1728 års mönstringsrulla över Konga kompani. Kompaniet hade 28 trosshästar. Beträffande dessa anger rullan: "Döda i Norije, 24 st: efter ordres ihjälskutne, 4 st".

”Den siste karolinen”

Kompaniets vattensäckar samt läderämbar blev "utdelta till Bussarnas skors lagande". Fyra vattensäckssadlar och 16 packsadlar antecknades som "Bortblefne i Norije".

Vid utrustningen i Strömstad den 8 nov 1718 tilldelades kompaniet bl a 1210 passkolor, 2353 "ränkolor" och 313 flintstenar. För dessa ammunitionstillbehör står i rullan anteckningen: "Anno 1718 är under Campagnien i Norije ock på hembmarschen därifrån förspilt, fördärfwat och medelst manskapets siuklighet förkommit". En del av krutet, knappast hälften, fanns dock kvar vid hemkomsten. Sannolikt någon gång i början av februari månad 1719 återkom Konga kompani till hemorten, 14 man fattigare än då det fyra månader tidigare drog åstad. Vägen hem var inte segertriumpfens; över den stod kyrkklockornas dödsclang. I kyrka efter kyrka längs vägen genom svenskt land dånade klockorna dag efter dag ända till dess kungens begravningsdag, den 18 februari, var över. Så kom de hem från denna kampanj.

Mera strid återstod för regementets del under tjänstgörande på örlogsflottan 1720, men freden kom ändå till slut. I slutet av 1720 återkom en del av de soldater som varit fångna i Danmark; resten av de överlevande från den 13 April 1715 kom så småningom hem till sina rotar.”

Gerton fick avsked 1733 med orden "Karlen sjuk och bräcklig, och anhåller roten nu om avsked för honom, som beviljas".

I fängelse på Calmare Slott

Enligt boken "Knektar i Konga kompani" av Carl Gustav Collin, uppträdde Gerton då och då inför tinget. 1719 för slagsmål och hemfridsbrott, 1720 för att han fyra gånger dragit en annan karl i håret och samma år för att ha umgåtts med hustrun till soldaten Jon Oxelqvist rote 94 Gubbemåla, vilken som dansk fånge sålts till Venedig 1716.

Han ställdes inför domstol den 5 februari 1746 i Södra Möre: ”Till vårtinget den 5 februari 1746 vid Södra Möre häradsrätt instämde länsman välaktade Håkan Persson bonden Gerton Andersson från Törsbo och dennes tjänstekvinna Elin Olofsdotter "för sig emellan föröfwat enfalt hor, hwaraf Elin nu hafwande går; warandes Gierton Andersson tillstädes och tillstår at han lägrat sitt tienstehion, och åtager sig årlägga hennes böter

samt upwiste then förening, som han i wittnens närwaro träffat med Elin Olofsdotter d 27 sistl December ... ”

Under eftervintern sonade Gerton Andersson sitt brott i en av Kalmar slotts fångceller, utfodrad med vatten och bröd. Saknaden av salt var hans största kroppsliga plåga.

Soldaten Gerton Hjort tjänade Skruvs Västergårds rote till 1733, men han flyttade redan 1728 tillbaka till Törsbo Norregård som "brukare". Gården överlät han i slutet av 1750-talet till äldste sonen Måns Gertonsson, född 1723. Den andre sonen Anders, f. 1726, blev bonde i Skruv.

Törsbo var redan på Gertons tid släktens gamla by. Gertons far, båtsmannen Anders Gertonsson, och dennes far var en Gerton, som brukade Törsbo på 1650 - 1660-talen. Den Gertonska släktens tillvaro i Törsbo by omspanner med säker notering i dag nio generationer.

Gerton Andersson avled i Törsbo den 9 februari 1770, 82 år gammal. Hans hustru Karin levde i ytterligare 10 år och hon dog den 24 februari 1780 av ”12-åhrtigt brösteqwf”, 87 år gammal.

- SLUT -

KÄLLOR:

- Generalmönsterrulla över Kalmar regemente 1728, Konga kompani.
- Församlingsarkivalier från Ljuder, Vissefjärda och Långasjö.
- Tingsprotokoll.
- Mankell: De svenska regementenas historia.
- "Den sista karolinen" av Carl Ågren. I Vissefjärda Hembygdsförenings årskrönika 1970, "I Dackebygd"
- "Knektar i Konga kompani" av Carl Gustav Collin

Månadsmöte 27/2 - Kalle Bäck

Text & foto Tommy Stillvall

Efter årsmötesförhandlingarna var det så dags för Kalle Bäck! Kalle är professor i historia vid Linköpings universitet, och han berättar själv att det som intresserar honom mest är landsbygdens historia. Kalle är bl.a. känd för sina många böcker om liv och leverne i flydda tider. Han nämner själv några.

”Början till slutet” en bok om Sveriges torp och torpare.

År 1850 fanns det ca 100 000 torpare i landet, men 1944 försvann den siste torparen.

En annan bok som Kalle nämner har titeln ”Det svenska dasset, inte bara en skitsak” där han beskriver dassets roll som en plats där man fick vara ifred och kunde prata förtroligt med grannen på hålet bredvid!

Den här kvällen är det ett annat ämne som är föremål för Kalles föredrag och kåseri. Det handlar om ”Maten och dryckens historia”

Vad åt man förr som vi inte skulle äta idag och vad äter vi idag som ingen hade velat stoppa i sig förr?

Kosten på 1800-talet var ensidig till vardags. Det blev korngröt och bröd på morgonen, salt sill och rovor till mid-

dagsmålet och kornvälling med bröd till kvällsmat. Denna meny upprepades dag efter dag!

Men så kom jul- och påskhög-

tiden, och då blev det fest. Nu skulle man frossa i det som gården kunde bjuda på. Till jul blev det fläsk och till påsk blev det ägg. Då man ännu saknade stekplattor var i princip all mat kokt och man kryddade starkt, bl.a. med körvel, för att den skämda smaken skulle försvinna. På grund av den ensidiga kosten påverkades människors hälsa och tillväxt.

Den genomsnittliga längden för män i början på 1800-talet var 163 cm, jämfört med dagens 180 cm.

Kalle berättar vidare att maten innehöll kopiösa mängder fett och mycket salt. Bröd fanns endast i en sort, nämligen ojäst kornbröd. Till jul när grisens var slaktad, var delikatesserna många och Kalle upplyser om att grishuvudet med hjärna och tryne hörde till de mest eftertraktade delarna.

Även grisfötter var en delikatess, (och är så även idag för många)! Kött från fågel kunde också finnas på matbordet, t.ex. kött från duva, kråka, kaja och skata! Hästkött var dock något som man inte åt, det började ätas i Sverige först på 1930-talet.

När det gäller dryckesvanor var det mycket anorlunda jämfört med nutiden. Man drack öl i stora mängder och brännvin var en vanlig måltidsdryck. Som exempel berättar Kalle att nunnorna i Vadstena kloster hade en ranson av öl på 3 kannor/dag. Det låter kanske inte så mycket, men med tanke på att en kanna innehöll 1,6 liter kan man misstänka att klosterlivet var allt annat än långtråkigt!

Med en stor applåd och blommor avtäckades Kalle för en rolig och lärorik timma!

DE FLESTA VÄLJER ARKIVDIGITAL

ArkivDigital är populärast bland släktforskare i Sverige. En komplett tjänst som har källmaterialet och registren du behöver, exempelvis kyrkböcker och bouppteckningar

för hela Sverige. Plus möjligheten att bygga egna släktträd. Prova gratis innan du bestämmer dig för ett abonnemang. Läs mer på www.arkivdigital.se.

Sveriges ledande leverantör av historiskt källmaterial via internet till historiker, släkt- och hembygdsforskare och andra som vill studera källorna i original.

Program och kommande möten 2024

Våren 2024

Tisdagen 23 april
Kl. 18:30

Berättarkväll

Medlemmar kommer att berätta om forskningen kring sina förfäders liv och leverne. Frälsningsarméns samlingsal, ingång från Brogatan.

Lördagen 25 maj
Kl. 09:30 - ca. 16:00

Vårutflykt utmed Sävsjö Häradsväg – en väg av sevärdheter.

Det blir stopp vid Västragårds gravfält med bl.a. en nästan tre meter hög runsten; guidning vid Komstad Kvarn, exempel på hur en by kunde se ut i början av 1900-talet; Galgabacken, en avrättningsplats från 1700-talet; Brunck som står staty på Sävsjö torg tittar vi lite närmare på och så avslutar vi med att besöka statarstugan vid Eksjöhovgård där vi får veta mer om hur statarna levde. Ta med egen lunch-/fikakorg att avnjuta efter guidningen vid Komstad Kvarn. Kostnad för guidning 100 kr/pers. Anmälan senast 11/5 till ordförande Margareta Edqvist. Samäkning från gatuköket på Södra torget 9.30

Höst och vinter 2024

Lördagen 31 augusti
Kl. 10:30 - ca. 16:00

Värnamo släktforskarförening bjuder in oss till en dag kring militärer i Skillingaryd.

Dagen börjar med en visning av militärmuseet "Miliseum". Vi kommer därefter få lära mer om centrala soldatregistret och hur en mönstring gick till. Dagen avslutas med en kortare vandring på området. Kostnad för guidning samt mat ca. 225 kr/pers. Anmälan senast 4/8 till ordförande Margareta Edqvist. **Samlingsplats Miliseum, Skillingaryd 10.30.**

Måndagen 16 september
Kl. 14:00 - 16:15

Släktforskarjour

Få hjälp att komma i gång eller komma vidare med din släktforskning. Kanske du behöver hjälp med att tolka någon text eller få tips om källor att söka vidare i. Alla typer av frågor är välkomna, om vi sedan kan svara på allt är en annan sak. Antalet platser är begränsade. **OBS! Anmälan görs på www.sv.se sök på släktforskarjouren.** Vuxenskolan, Bäckgatan 4B.

Tisdagen 17 september
Kl. 18:30

"Gamla fotografier"

Pia Gylletorn berättar om några olika sätt att söka på gamla foton, att försöka identifiera vem som är avbildad samt tips när man scannat/fotat av dem. Frälsningsarméns samlingsal, ingång från Brogatan.

Måndagen 14 oktober
Kl. 14:00 – 16:15

Släktforskarjour

Antalet platser är begränsade. **Anmälan görs på www.sv.se sök på släktforskarjouren.** Vuxenskolan, Bäckgatan 4B.

Tisdagen 15 oktober
Kl. 18:30

Arkivarie Stina Hörnmark, Nässjö kommunarkiv berättar om vad som finns att tillgå i arkivet för oss släktforskare. Frälsningsarméns samlingsal, ingång från Brogatan.

Forts. nästa sida

Program och kommande möten 2024

Höst och vinter 2024 forts. från föreg. sida

- Onsdagen 30 oktober**
Kl. 17:00 – 19:15
Släktforskarjour
Antalet platser är begränsade. **Anmälan görs på www.sv.se sök på släktforskarjouren. [Vuxenskolan, Bäckgatan 4B.](#)**
- Lördagen 9 november**
Arkivens dag.
Vi återkommer med mer information i nästa Släktposten.
- Måndagen 11 november**
Kl. 14:00 – 16:15
Släktforskarjour
Antalet platser är begränsade. **Anmälan görs på www.sv.se sök på släktforskarjouren. [Vuxenskolan, Bäckgatan 4B.](#)**
- Tisdagen 12 november**
Kl. 18:30
Månadsmöte: Ewa Runesdotter
”Fastighetsforskning från nutid till dåtid”. Alla fastigheter har sin egen historia! Ewa lär oss att forska på fastigheter, vilken eller vilka byggde huset och vilka har bott i huset eller på gården tidigare?
[Frälsningsarméns samlingsal, ingång från Brogatan.](#)
- Onsdagen 27 november**
Kl. 17:00 – 19:15
Släktforskarjour
Antalet platser är begränsade. **Anmälan görs på www.sv.se sök på släktforskarjouren. [Vuxenskolan, Bäckgatan 4B.](#)**
- Tisdagen 10 december**
Kl. 18:30
Advent i kyrkan
I år besöker vi Sankta Valborgs kapell. Lars-Göran Bruce kommer berätta om kapellets historia. Vi återkommer med mer information i nästa Släktposten.

Välkomna

Nässjöbygdens
Släktforskare

Du känner väl till att årets **Släktforskar dagar** går av stapeln den 24-25 augusti i Malmö!

Det är Malmö Släktforskarförening som ansvarar för genomförandet av de två intensiva dagarna i Baltiska Hallen. Från och med den 1:a maj ska du kunna boka din biljett till mässan och banketten, samt förhandsboka föreläsningar.

Temat för årets släktforskar dagar är ”**Det är vägen som är resans mål**” vilket är tänkt att syfta på att målet med släktforskning är att aldrig komma i mål.

Stort tack till er som bidragit med manus!
Manusstopp för nästa nummer av Släktposten är 1 oktober 2024